

Szakmai beszámoló a 208110/0008 azonosító számú NKA pályázat elszámolásához (A Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma nyílt pályázati felhívása maradandó értékű magániratok, egyedi dokumentumritkaságok megvásárlására)

A Magyar Nemzeti Levéltár az 1995: LXVI. törvény értelmében iratállományát ajándék, a rendelkezésére álló anyagi források függvényében vásárlás, vagy letét útján maradandó történelmi értékű magániratokkal gyarapítja. A magánlevéltári iratok gyűjtését az intézmény tulajdonképpen a Magyar Nemzeti Múzeum levéltári osztályától örökölte meg, amit 1934-ben – az 1934: VIII. tc. alapján – egyesítettek az Országos Levéltárral. Mindazonáltal az Országos Levéltár már megalakulása óta – az 1723. évi 45. törvénycikk alapján – gyűjtött magánlevéltári anyagot.

2021 és 2022 március 30-a között a Nemzeti Kulturális Alap által megítélt 3 millió forintos támogatás számos értékes iratanyag megvásárlását tette lehetővé intézményünknek és jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy gyűjteményünk kiemelkedő fontosságú dokumentumokkal gazdagodjon.

A megvásárolt iratok közül mindenképpen kiemelendő II. Ferdinánd latin nyelvű, 1636-ban kelt címereslevele Apostol Máténak, feleségének, Kovács Erzsébetnek, illetve fiaiknak, Jakabnak, Andrásnak és Jánosnak. Egy másik, családtörténet szempontjából érdekes oklevél a Szepes vármegyei Dierner családhoz kötődik, ebben Szepes vármegye 1770-ben átírásával megerősíti a család két címereslevelét (1591.04.10. és 1595.02.01.), valamint a szepesi káptalan származásigazolását (1769.01.26.) Ez utóbbi oklevél azért is érdekes, mert vármegyei megerősítésben ritkán látható megfestett címer. A nemesi címereslevelek a Magyar Nemzeti Levéltár kiemelt gyűjtőköri területe. A két címereslevelet a HU-MNL-OL-R 64-1.-1107. és a HU-MNL-OL-R 64-2.-762. jelzeteken helyeztük el.

Páratlan történelmi forrás II. József és Clara Anger 1786 és 1788 közötti levelezése, melynek a Magyar Nemzeti Levéltár 2017-ben védési eljárás alá vonását is kezdeményezte, amikor az irategyüttest nyílt aukción hirdették, ám az intézménynek kelő anyagi forrás hiányában nem volt lehetősége megvételére. 2021-ben tulajdonosa – a levéltár védési eljárás miatti elővásárlási jogát figyelembe véve – először a Magyar Nemzeti Levéltárnak kínálta fel eladásra, és ezúttal intézményünk a Nemzeti Kulturális Alap által biztosított iratvásárlási forrásnak köszönhetően meg tudta vásárolni az értékes levelezést. Clara Anger, a Szent Erzsébet betegápoló apácák vízivárosi kórházának főnöknőjének és II. József uralkodó egymáshoz írt 8 levele a főnöknő és a császár bizalmas kapcsolatának dokumentumai, amelyekben Clara Anger személyes hangvételben fordul az uralkodóhoz, és tudósítja őt a kolostor mindennapjairól. Az uralkodóval (mint a kolostor és kórház alapítója, valamint kegyura) megosztotta például lemondási szándékát, de az is kiderül, hogy azt a rendtársainak nem említette. II. József válaszában tanácsot adott, hogyan járjon el, hogyan viselkedjen ez ügyben. Clara válaszlevelében részletesen leírta, hogyan történt újrválasztása. Hasonlóképpen értesülhetünk a kolostor belügyeiről: az apácák közötti ellentétekről, és arról is, milyen tanácsot adott neki az uralkodó. Megjegyzendő, hogy az Erzsébet-rend kivételnek számít a női szerzetesrendek között, ugyanis II. József nem oszlatta fel azt. Az irategyüttest a HU-MNL-OL-R 302-9.-24.-1. jelzeten helyeztük el.

Jelentős határon túli iratanyagokkal is gyarapodott gyűjteményünk, köztük Andrásfalvi Balassi Ferenc és társai latin nyelvű jelentése János Zsigmond választott magyar királyhoz és erdélyi fejedelemhez, hogy Kendői Gergelyt beiktatták kendői, mikházi és márkodi székely birtokaiba (kelt: 1571, jelzete: HU-MNL-OL- R 298-II.-2.-No. 44.). Szintén erdélyi vonatkozású a marosszéki

Márkodon birtokos Marton családhoz kapcsolódó, 17–20. századi iratanyag, amely a Marton család nemességigazolásával kapcsolatban felvett tanúvallatási jegyzőkönyveket, márkodi és székesi birtokaik zálogosítására, adásvételére, cseréjére vonatkozó szerződéseket, és hagyatéki ügyek iratait tartalmazza. Az iratanyagot a családi fondtörédek között, a HU-MNL-OL-P 2257-759.-1. jelzeten helyeztük el. Szintén a határon túli magyar vonatkozású iratainkat gyarapítja Haulik György (1786-1869) zágrábi püspök, horvát báni helytartó saját kezűleg aláírt, latin nyelvű adománylevele temerini Szécsen Miklós grófnak a Torontál vármegyében található Zöldes, azaz Velika Greda nevű birtokról. Az adományozás érdekessége, hogy eredetileg 1848. május 25-én történt, de a szabadságharc eseményei megakadályozták a megerősítését, így kiállítására csak 1849. november 10-én került sor. Jelzete: HU-MNL-OL-R 319-2489.

Viszonylag ritkán kerül a látókörnkbe kéziratos térkép, mely a címereslevelekhez hasonlóan ugyancsak kiemelt gyűjtőterületünket alkotja. 2021-ben azonban sikerült megvásárolnunk gróf Esterházy Móric hitbizományi kupi erdőbirtokának 1886-os gazdasági térképét, amely egyúttal a nálunk őrzött Esterházy család levéltárát is kiegészíti. A térképet a HU-MNL-OL-S 73-227. jelzeten helyeztük el.

Lehetőségünk nyílt olyan különleges irattípusok vásárlására is, mint például egy, az 1764-es pozsonyi országgyűlés idején írt gúnyirat (paszkvillus), amelyet a HU-MNL-OL-R 317-118. jelzeten helyeztünk el, vagy a mikrotörténeti kutatásokra is lehetőséget kínáló, egyelőre azonosítatlan 16 éves lány naplója a Tanácsköztársaság koráról, amely sajátosan, egy tinédzser lány szemszögéből mutatja be az 1919-es év sorsfordító eseményeit. (elhelyezés alatt, javasolt jelzet: HU-MNL-OL-R 385-107.)

Már 2022-ben vásároltuk meg a Verancsics Antal egykorú fogalmazványaiból, tisztázataiból álló gyűjteményt, amely feltehetően Verancsics „leveleskönyvéből” származó levelekből áll. A Magyar Történelmi Emlékek sorozatban Szalay László és Wenzel Gusztáv által kiadott, Verancsics levelezését tartalmazó kötetek ezeket leveleket nem tartalmazzák. A levelek között található például az uralkodónak írt fogalmazvány, amelyben tájékoztatja a magyarországi végvárok helyzetét illetően adott három utasítás végrehajtásáról (keltezés nélkül), vagy az 1572-ben, a nagyszombati polgárokhoz írt levelét, amely szerint a gonosztettet elkövető, nagyszombati házában szolgáló tisztjét majd maga bünteti meg és vereti bilincsbe. Az iratanyag elhelyezése jelenleg még folyamatban van.

Nem csupán az Országos Levéltár, hanem a Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára is tudott vásárolni a Nemzeti Kulturális Alap által megítélt, és maradéktalanul hasznosult iratvásárlási keretből. Megyei tagintézményünk a 20. század eleji nógrádi egyesületi közgyűlési jegyzőkönyveket tartalmazó kötetel gazdagodott.

A 208110/0008 azonosító számú NKA pályázatból vásárolt iratok teljes jegyzéke:

Év	No	Ar (Ft)	Vásárolt iratok címe	Évkör	Ügyirat	Státusz	Jelzet	Terjedelem
2021	1	105 600 Ft	Agadirtól Marakesig. Kézirat; A szabari plébánia (Hercegszabar, ma Székelyzabar) felállításával kapcsolatos dokumentumok; Laky Mihály 3 db, 18. századi levele a Komárom megyei Lögör puszta kapcsán, benne a benedekrendi convent 1521. évi oklevél-kivonatának átirata	1935-1936, 1925-1929, 1793, 18. sz.	MNL/OL-M/10700/2021	kifizetve	elhelyezés alatt, javasolt jelzetek: HU-MNL-OL-R 385-106.; Hu-MNI-OI-P 306; Hu-MNL-OL-R 309-II-No. 337-339.	0,03 ifm
2021	2	72 000 Ft	Wesselényi Ferenc nádor magyar nyelvű utasítása 6 pontba szedve Dolinay Gábor prefektusi kinevezése alkalmából	17. sz.	MNL/OL-M/13839/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-P 2257-727-2.-No. 1.	0,01 ifm
2021	3	308 660 Ft	Nemesi címereslevél a Szepes vármegyei Dierner család részére; Kalapos legény vándorkönyve	1770, , 1827-1835	MNL/OL-M/12086/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 64-2-762., HU-MNL-OL-R 476-469.	1 db, 0,01 ifm
2021	4	67 100 Ft	Andrásfalvi Balassi Ferenc és társai latin nyelvű jelentése János Zsigmond választott magyar királyhoz és erdélyi fejedelemhez, hogy Kendői Gergelyt beiktatták kendői, mikházi és márkodi székely birtokaiba	1571	MNL/OL-M/12091/2021	kifizetve	R 298-II.-2.-No. 44.	0,01 ifm
2021	5	30 000 Ft	Ágoston Mihály erdőbényei bíró által kiadott latin nyelvű bizonyáglevél	1585.06.26.	MNL/OL-M/16355/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 314-46-5.	0,01 ifm
2021	6	120 000 Ft	II. Ferdinánd latin nyelvű címereslevele Apostol Máténak, feleségének, Kovács Erzsébetnek, illetve fiaiknak, Jakabnak, Andrásnak és Jánosnak	1636.02.06	MNL/OL-M/16791/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 64-1.-1107.	1 db
2021	7	80 000 Ft	Gróf Esterházy Móríc hitbizományi kupi erdőbirtokának gazdasági térképe	1886	MNL/OL-M/19714/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-S 73-No. 227.	1 db
2021	8	1 100 000 Ft	II. József és Clara Anger levelezése	18. sz.	MNL/OL-M/24498/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 302-9.-24.-1.	0,03 ifm
2021	9	110 000 Ft	A márkodi Marton családhoz kapcsolódó iratanyag	17-20. sz.	MNL/OL-M/24228/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-P 2257-759.-1.	0,05 ifm

2021	10	292 800 Ft	Gúnyirat, paszkvillus az 1764-es pozsonyi országgyűlés idejéből; Szontágh Tamás (1851–1936) geológus, királyi bányatanácsos, a Földtani Intézet igazgatójának beszámolója európai ásványtani céllal tett utazásairól (Csehország, Württembergi Királyság, Baden, Hessen, Ausztria); Rotth Gáspárné, Hader Erzsébet és Dolinay Gábor közötti szerződés végrehajtásáról bizonyoslel, melyben Dolinaynak 200 ft értékben bort, gabonát, borsót, lencsét, borecet, szilvát és díszes kardot adtak át; A Pankotay család birtokadományozási okleveleinek jegyzéke (elenchus)	1764.; 1892– 1894; 1668; 1759	MNL/OL-M/28670/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 317-118.; HU-MNL-OL-P 2256-205.-1.; HU-MNL-OL-P 2257-727.-3.; HU-MNL-OL-R 319-2487.	0,04 ifm
2021	11	55 632 Ft	Libits Adolf, József főherceg jószágigazgatójának saját kézzel írt levele; 16 éves lány naplója a Tanácsköztársaság koráról	1891, 1919	MNL/OL-M/29746/2021	kifizetve	elhelyezés alatt, javasolt jelzet: HU-MNL-OL-R 385-107.	0,02 ifm
2021	12	100 000 Ft	Marczibányi család iratai	18-19. sz.	MNL/OL-M/26050/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-P 2257-758.-1.	0,06 ifm
2021	13	210 000 Ft	Haulik György (1786-1869) zágrábi püspök, horvát báni helytartó saját kezűleg aláírt, latin nyelvű adománylevele temerini Szécsen Miklós grófnak a Torontál vármegyében található Zöldes, azaz Velika Greda nevű birtokról.; A Petrics család nemességmegerősítése József nádor ellenjegyzésével	1849.11. 10., 19. sz.	MNL/OL-M/32208/2021	kifizetve	HU-MNL-OL-R 319-2489.; HU-MNL-OL-Hu-MNL-OL-R 64-2.-763.	0,02 ifm
2022	1	70 000 Ft	a 20. század eleji nógrádi egyesületi közgyűlési jegyzőkönyveket tartalmazó kötet		MNL/NML/3963/2022		elhelyezés alatt	1 kötet
2022	2	200 000 Ft	Szell család	18-20. sz.	MNL/OL-M/5692/2022, MNL/OL-M/	kifizetve	elhelyezés alatt, javasolt jelzet: HU-MNL-OL-P 2383	0,28 ifm
2022	3	78 208 Ft	Verancsics Antal másolati gyűjtemény: Verancsics Antal egykorú fogalmazványai, tisztázatai	16. sz.	MNL/OL-M/7745-1/2022 (előirat:MNL/OL-M/36454/2021)	kifizetve	elhelyezés alatt, javasolt jelzet: HU-MNL-OL-R 302-12.-1.-5.- (11-17.)	0,01 ifm

Budapest, időbélyegző szerinti dátum.

Szabó Csaba
16:01:22 2022.06.30
'00'02+
Dr. habil Szabó Csaba
Magyar Nemzeti Levéltár
Főigazgató

SZAKMAI BESZÁMOLÓ NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Szabó Csaba nyilatkozom, hogy a **208110/00008** számon nyilvántartott támogatási szerződés 1. pontjában megjelölt 3 000 000 Ft, - összegű támogatott tevékenység: **Magyar Nemzeti Levéltár iratvásárlására, gyűjteménygyarapítására** megvalósult.

A támogatási összeget a támogatási célnak megfelelően, a támogatási szerződésben meghatározottak szerint, jogszerűen használtam fel.

Kiadvány támogatása esetén a kiadvány 1 példányát – a pályázati azonosító számmal ellátva, postai úton, igazolhatóan - eljuttattam az EMET NKAI Elszámoltatási és Ellenőrzési Osztálya részére. (1389 Bp. Pf: 128. vagy 1085 Bp. Gyulai Pál u. 13.)

Dátum: Budapest, időbélyegző szerinti dátum

Szabó Csaba
16:23:03 2022.06.30

'00'02+

.....

Dr. habil Szabó Csaba
Főigazgató

